

El Lorda català de Romanyà d'Empordà, obra d'un olotí

JOSEP MURLA i GIRALT

En les acaballes del segle passat i en els primers decennis de l'actual, tingué molta anomenada el santuari de la Mare de Déu de Lorda que es construí a Romanyà d'Empordà, dit també algunes vegades Romanyà de Besalú. Aquest santuari s'aixecà a la vora del Fluvià, substituint així el Gave francès que passa just a tocar l'esplanada de davant la cova de Masabièla, de Lourdes, on el 1858 s'aparegué la Verge.

Mossèn Gervasi Serrat

El promotor d'aquest santuari fou Mn. Gervasi Serrat i Hostench, nascut el 6 d'agost de 1830 i batejat aquell mateix dia a l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot. Se li imposaren els noms de Gervasi, Josep i Ramon i els seus pares eren ambdós olotins. Consta que va ser ordenat sacerdot el 1858 i que passà a ser beneficiat de Sant Esteve d'Olot, on exercí també el

seu ministeri com a capellà de la presó. Fou el 1876, després d'haver passat uns anys a Montagut, com a coadjutor, quan fou promogut ecònom de Romanyà d'Empordà. Dos anys després, el 1878, va ser nomenat capellà rural de primera classe i ja el 1880 hom el troba com a rector de l'esmentada població.

De la seva activitat ministerial destaca l'edició de la revista «El Rosal Florido», amb informació bàsicament religiosa, però que aporta també, de tant en tant, notícies d'interès local i comarcal gens menyspreables per tal de conèixer actituds populars i religioses que es donaren davant de fets ocorreguts en els anys en què la publicació veié la llum. Es el cas, per exemple, dels actes pietosos que protagonitzaren els olotins, el 1885, davant la pandàmia de còlera que afectà diverses poblacions garrotxines, i altres que van del Ripollès a l'Empordà, però de la qual es deslliuraren els d'Olot per intercessió, segons creença extensament divulgada, de la Mare de Déu del Tura, la veritable imatge de la qual van treure en processó, sota tàlem, amb permís episcopal.

«El Rosal Florido» a Olot

El còlera, aquell any, va deixar morts a Sant Joan les Fonts, Banyoles, Torroella de Montgrí, l'Escala, Ogassa, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses i altres poblacions de les comarques gironines, i des d'«El Rosal Florido» s'insistia que la pandèmia no era res més que un càstig diví, per acabar amb el qual només era vàlid el penediment i la pràctica de la devoció del rosari. A través de la publicació es digué, fins i tot, que «*algunas provincias y poblaciones infestadas, cuentan con muchos cientos asociados al Rosario Viviente; que la publicación El Rosal Florido ha echo revivir, y entre tantos que en Murcia, en Valencia, en Aragón y en otros varios puntos de la península leen nuestra Revista, y se esmeran en obsequiar y hacer que otros obsequien a Maria, con el Smo. Rosario, gracias a Dios, no tenemos que lamentar sino cinco defunciones, causadas por la enfermedad dominante. Aprendan los escarmentados en cabeza agena y tomen el antídoto*».

La revista s'havia començat a editar el març de 1885 i estigué dedicada a la Mare de Déu del Tura durant tot aquell any i part del següent. Hi hagué, després, canvi d'advocació mariana pel que fa a la dedicatòria, cosa que, com es veurà, responia al lloc de destí del capellà promotor i obeïa, probablement, a l'interès de captar l'atenció de la feligresia que li havia estat encomanada, i a una major divulgació de la revista. De fet, quan començà a editar-se, Mn. Gervasi Serrat ja era rector de Romanyà d'Empordà, però es feia adreçar la correspondència a Olot, a la casa núm. 4, 3r pis, del carrer de Sant Tomàs, mentre que tenia la secretaria al carrer Valls Nous i la impressió es feia als tallers de la impremta olotina de Joan Bonet. La revista, en castellà (tot i que publicà alguna vegada articles en català), era inicialment quinzenal, però passà, anys després, a convertir-se en mensual.

Es subtitulà «*Revista religiosa, mística e instructiva, órgano de la Asociación «El Rosario Viviente»*», i tenia les cobertes en paper de color.

Del Tura al Mont

El gener de 1886 ja s'advertí que, d'ara endavant, la correspondència s'havia d'enviar a Romanyà d'Empordà, a nom del director i fundador, i pel novembre d'aquell mateix any «El Rosal Florido» es posà sota l'advocació de la Mare de Déu del Mont, coincidint amb el fet que començà a imprimir-se a Figueres, en la impremta i llibreria de M. Campanar i Fills, al carrer de la Jonquera. En uns números anteriors a aquesta decisió, la revista recollí informació sobre el santuari del Mont i fins i tot hi publicà la poesia, anònima, «*Recuerdo de una visita a Nuestra Señora del Mont*». En el número del mes de juny de 1886 es parla, precisament, de la munió de gent que es concentrava anualment al Mont i que procedia de diferents i àdhuc allunyades comarques, i esmenta de manera especial el vot que fan els pobles de Lledó, Cistella i Crespià «*en determinado día del mes de Mayo o Junio*», que és quan «*peregrinan en religiosa comitiva hacia el memorable santuario*», on

JOAN & JOSEP SEGURA

feien vetlla i resaven el rosari a la Santa Maria. No és d'estranyar, doncs, que commogut per la pietat popular de la pagesia, i vinculant-ho també amb el res del rosari, el capellà fundador optés pel canvi de dedicació mariana, deixant de banda l'advocació del Tura (que posà a causa del seu origen olotí) i adoptés la del Mont, santuari que li era més proper i tenia una atracció devocional molt més àmplia.

Ho justificà dient que el canvi es feia «*para que los vivos colores de El Rosal Florido fueran visibles a todo el que convenga y quiera mirar, lo hemos colocado en lo más alto de una de las más sobresalientes montañas de Cataluña, dentro de uno de los Santuarios de más nombradía y antigüedad del Principado, y frente una venerable y hermosísima imagen de María, como un vergel de aromáticas flores*». Reconeugué, també, que el seu primer pensament, a l'hora de decidir la publicació, «*fue de ponerla bajo la protección de aquella altísima y santísima Señora, que desde nuestra humilde morada miramos como una distinguida protectora del Ampurdán y del mundo entero*». Uns anys més tard, el 1890, i

a través d'una nota publicada en la pròpia revista, el rector de Romanyà d'Empordà deia «*con toda ingenuidad*», que la finalitat que el mogué a iniciar la difícil i complicada tasca d'editar *El Rosal Florido* fou, a part, estendre la devoció popular del Rosari Vivent, «*mirar si conseguimos allegar recursos, para mejorar la deplorable situación de una Iglesia parroquial*», que era la seva.

Es desconeix el tiratge més elevat que arribà a tenir la revista, però si es té en compte que el capellà rebia donatius des de poblacions tan allunyades com Vitoria, Castelló de la Plana, San Fernando, Crevillent, Madrid i Motril, bé pot considerar-se que la distribució de *El Rosal Florido* abastava tot l'Estat espanyol i fins i tot més enllà dels seus límits fronterers, ja que tenia fixada quota de subscripció per a lectors d'Amèrica, França i altres països. El preu inicial fou de nou rals i, segons s'indicà en el primer número publicat, la revista sortí «*para ilustrar los entendimientos y mover los corazones, hacia la primera y más recomendable devoción con que deben obsequiar a María y alabar a Jesús todos los cristianos: El Rosario*».

Per garantir la sortida o venda de la publicació establí la formació de «*quin-cenas, con los que retengan nuestra Revista, considerándolos asociados al Rosario Viviente, que ya consta de 1.500, para cuya dirección y perfecta inteligencia se publica El Rosal Florido*». Com que calia obtenir diners, també es posaren a la venda estampes de totes les mides, classes i preus, així com rosaris, medalles, llibres i tot allò que fos d'utilitat per a la propagació del res del rosari. El moviment dit del Rosari Vivent era contrari a la masoneria i, per això, amb l'intent de replicar-lo, hi hagué especial interès en l'edició de la revista, que tenia en principi corresponsals a Barcelona, Girona (Francesc Geli) i Figueres (Ciprià Albert).

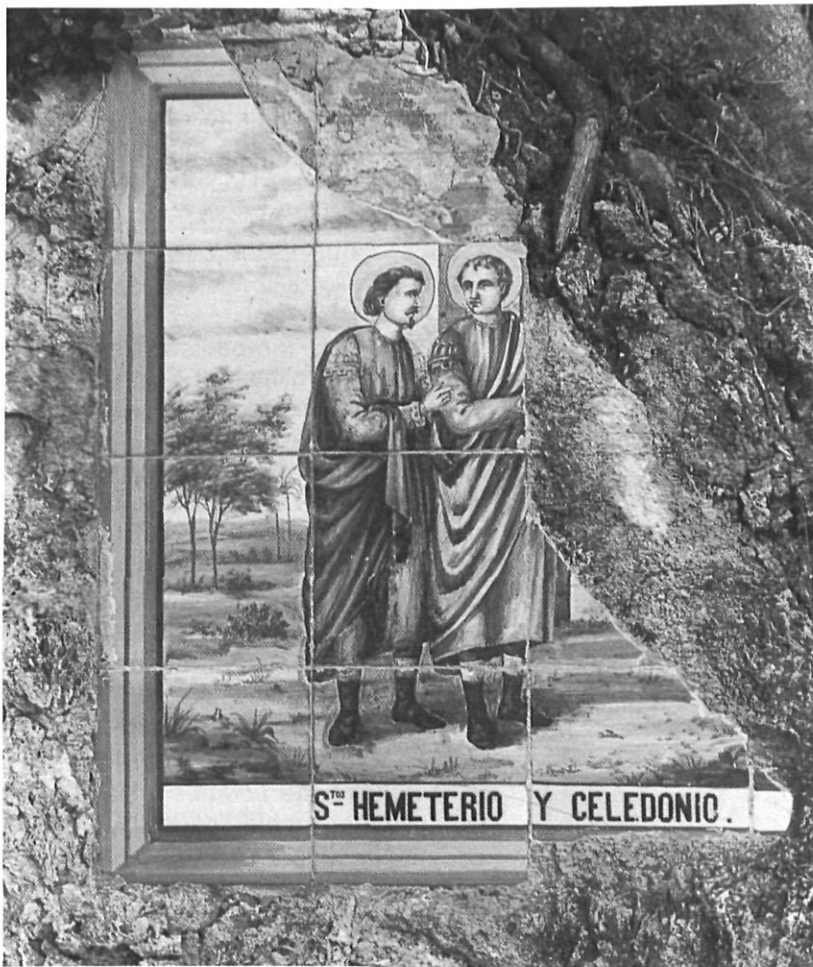
Mn. Gervasi podria haver-se conformat, tal com feien molts dels seus companys, per viure de les rendes parroquials, conrear l'hort de la rectoria i exercir eficaçment, però amb rutina, la seva tasca sacerdotal. Però es veu que era un home inquiet i destinat en un poble petit i tranquil on no hi ha cap nucli urbanitzat i tot són masos escampats pels marges i replans de la terrassa del Fluvià. Posà tot el seu entusiasme i esforç en la propagació del rosari a través de la revista que, com s'ha dit, ell mateix fundà i dirigí. Arribà a remenar molts diners i mantingué una correspondència importantíssima que divulgà el nom de Romanyà d'Empordà arreu de les terres d'Espanya durant una colla d'anys.

El facsímil de Lorda

El 1889, tot i que la revista continua essent dedicada a la Mare de Déu del Mont, s'afegeix a la portada que el Rosari Vivent fou «*confirmado y recomendado por la Inmaculada en sus apariciones en Lourdes*». Llavors ja l'home, que es té per segur havia viatjat fins al santuari francès, s'havia posat al cap bastir, no gaire més enllà del temple parroquial, allò que en vingué a dir un «*facsímil de Lourdes*». És més, s'estava ja treballant en acabar l'any en l'aplanament de la zona escol·lida i buidat parcial de la roca, per tal de col·locar-hi aviat la imatge de la Mare de Déu de Lorda. Com es reconeixia en un article signat amb el

pseudònim «Adelaida, Marquesa de Bonsereny», Romanyà d'Empordà podia convertir-se en un centre d'atracció religiosa important, atès que la natura oferia unes característiques força idèntiques al Lourdes francès. A la penya Celdonia hi havia ja una cova i «*para que nada falte a la similitud de Masabielle*» també hi brotava una font abundosa i el riu Fluvià passava per davant mateix «*formando dilatada playa por delante y a lo largo de la peña*».

Tot era perfecte, i es començaren a demanar i obtenir ajudes materials i econòmiques per tirar endavant el que, amb el temps, se'n vindria a dir el Lorda català, que competia en certa manera amb altres santuaris dedicats també a la Mare de Déu de Lorda, com el de Lurda de la Nou, al Berguedà, erigit entre 1880 i 1885 per Mn. Antoni Comellas, també incansable propagador de la devoció a aquesta advocació mariana i el culte de la qual havia iniciat uns anys abans, el 1878, amb una imatge procedent de Pau. D'aquella època és també el santuari de Lurda de

JOAN & JOSEP SEGURA

Prats, prop de Prats de Lluçanès (Osona), eirigit el 1882 i que fou ampliat i transformat el 1958, coincidint amb el centenari de les aparicions.

La inauguració del de Romanyà d'Empordà tingué lloc el 7 d'abril de 1890, que s'esqueia en el dilluns de Pasqua Florida, i des d'aquell moment quedà també oberta una botiga de venda de rosaris, estampes, etc., relacionats amb la devoció a la Verge de Lorda. S'ha dit que en aquell acte hi assistiren més de tres mil persones que procedien d'arreu de les comarques de Girona i fins i tot vingudes, algunes, des de més enllà de Catalunya. Dies després, a través de la revista pròpia, Mn. Gervasi reconeixia públicament que la seva iniciativa havia estat aplaudida i ben vista, de manera que, sense defallences per tal de prosseguir l'obra, creà un propiciatori (per tal de captar devots) format per dames d'honor i nobles patges, el nom dels quals preveia inscriure en medallons que serien col·locats en la gruta de la penya Celdonia. El moviment de fidels que s'originà fou molt gran i pels camins polsegosos que menaven a Romanyà d'Empordà eren contínues les pelegrinacions que hi passaven, especialment els dissabtes, que és quan el capellà tenia establert celebrar la missa en el santuari, el qual anà equipant amb piscines per a malalts, semblants a les del santuari francès, i hi col·locà, en els paratges i camí d'accés, rajoles amb la representació dels misteris del rosari i del Via Crucis.

Organitzà, també, sorteigs mensuals, a base d'imatges i objectes devocionals (Verge del Roser, Sant Agustí, rosaris, etc.) i recollí, igualment, bon nombre de donatius, com ornaments per al culte i joies, les quals, normalment, entraven a formar part dels sorteigs. Calia obtenir diners fos com fos per tal de continuar l'embelliment del Lorda català i, incansablement, empentat ben segur per l'entusiasta resposta popular, Mn. Gervasi Serrat arribà a aconseguir que en aquella «*iglesia pobre y ahora Oratorio de Ntra. Sra. de Lourdes*», s'arribés a consolidar el santuari canònicament reconegut i que, per concessió papal, tingués dies especials per a l'obtenció de jubileu: els dilluns de Pasqua Florida i de Pasqua Granada, el 8 de setembre

(Nativitat de Maria) i el segon diumenge d'octubre (festa del Roser).

El 1891, coincidint amb l'aniversari de la seva inauguració, es concentraren al Lorda català més de dues mil persones, tot i que no feia massa bon temps i la pluja amenaçava. El santuari s'anava convertint «*en un templo campestre, con todos los adornos, aparejos y emblemas de una grandiosa ermita*». Des de la seva inauguració —es deia en un article publicat a *El Rosal Florido* i signat per «La Baronesa del Fluvià»— no havien cessat «*los cantos religiosos, ni se han interrumpido las visitas en la retirada mansión, que en remota época fue seminario de virtudes*». Hi hagué vespres cantades, rosari, cants i obertura del jubileu concedit pel Papa i aprovat pel bisbe de Girona. En aquests actes, i altres que tingueren lloc l'endemà, o sigui el dilluns de Pasqua Florida, hi ajudaren els rectors de Vilanant i Espolla i hi intervingué el Cor Lurdense, creat per Mn. Gervasi per tal de donar més esplendor al culte marià. Existia també un «*Himne popular de Nostra Senyora de Lourdes de Romanyà*», donat a conèixer en acabar el 1889 a través de «*El Rosal Florido*». La dèria de Mn. Gervasi Serrat era tal, pel que feia a convertir l'indret en una rèplica del santuari francès, que fins i tot es feien actes nocturns «*con el resplandor de muchas luces*» i processons que anaven del temple parroquial de Sant Mer i Sant Celoni de Romanyà fins al santuari del Lorda Català.

La revista i el santuari

Aquell any 1891 la revista «*El Rosal Florido*» tornà a canviar de dedicatòria, i passà a ésser-ho la Immaculada Concepció «*para promover el culto de Ntra. Sra. de Lourdes; enseñar y ordenar el Rosario Viviente*». Uns anys més tard, el 1894, encara hi introduí el capellà alguns altres canvis, com fou prescindir de la capçalera habitual i titular la publicació com a «*El órgano de Maria Inmaculada de Lourdes Catalán*». Però, això durà pocs mesos perquè l'any següent es tornà a imposar el nom de «*El Rosal Florido*», seguit de l'explicació-subtitulació esmentada.

El 1897, en la portada de la publicació s'hi fa constar que el santuari «*ha*

«... sido bendecido por el Papa y algunos Prelados de España. Goza de gracias especiales y privilegios otorgados por León XIII en favor de los asociados y devotos». Després, la revista passà a estampar-se a Girona, en la impremta de Tomàs Carreras, que tenia els tallers davant del Seminari, i el centre administratiu i directiu quedà establert a Banyoles, al carrer de Sant Benet, núm. 8. Això succeïa el 1901, i a la capçalera hi constava que era l'any XIV de la publicació, la qual cosa vol dir que havia deixat de sortir durant 1899 i 1900, tota vegada que el 1898 encara s'editava i s'hi anotava que era l'any XIII. A partir d'aquí, de 1901, pocs números més van publicar-se, i el darrer que hem pogut consultar és el núm. 5 de l'esmentat any, que correspon al mes de maig i forma part de l'hemeroteca de la Biblioteca «Marià Vayreda», d'Olot. La revista s'autodenomina «Imprescindible publicación de María Inmaculada de Lurdes Catalán para la salvación de España, en obsequio del Clero Parroquial, de las Hijas de María, de los Socios de las Secciones Eucarísticas, de los Amigos del Pobre, reunidos en las Conferencias de San Vicente de Paúl y de todos los buenos Españoles Católicos». Una mica recargolat, tot plegat, que fa sospitar que la publicació estava ja molt, per no dir del tot, esmorteïda i només era possible salvar-la fent-la extensiva, com s'ha vist, a tota mena d'associacions pietoses.

Mn. Gervasi Serrat i Hostench morí el 24 de març de 1913. Tenia 83 anys d'edat i era encara rector de Romanyà d'Empordà. Amb la seva tenacitat havia convertit una parròquia rural i disseminada en un dels llocs de pelegrinatge i devoció popular més visitats de Catalunya. Els que el substituïren ja no tingueren, però, el mateix interès per continuar l'obra propagandística i el Lorda català entrà a poc a poc en la decadència i l'oblit. Des del punt de vista eclesiàstic, l'obra de Mn. Gervasi no tenia massa consistència i responsa, més aviat, a un esforç i constància personal, motivats per les circumstàncies del moment, que, això sí, eren admirats.

El santuari quedà abandonat cap a l'any 1930 i arbres, mates i esbarzers arribaren a cobrir-ho tot. El 1970 els terrenys van ser venuts pel Bisbat de Girona a un particular. Ha estat justament ara, quan s'acomplien cent anys de l'inici de la creació del Lorda català, quan la Societat Coral Erato, de Figueres, ha adquirit aquells terrenys per tal de fer-hi un centre de colònies. Mai més tornarà a ser el que fou, però amb la més simple de les restauracions que es faci en aquells indrets es revifarà la memòria d'aquell capellà, alt i carregat d'espallles, que deixà petja a Romanyà d'Empordà.

Josep Murlà és secretari del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca.

Bibliografia i fonts documentals

Llibre de Baptismes núm. 29 (1827-1835). Arxiu Parroquial de Sant Esteve d'Olot.

Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona, diversos anys.

Col·lecció de la revista *El Rosal Florido*, anys 1885 a 1901. Biblioteca «Marià Vayreda», d'Olot.

RAMON GUARDIOLA, «Hi hagué un Lorda català», *Diari de Girona*, 18/VIII/1989.

JOSEP MURLÀ, «Les pandèmies colèriques de 1854 i 1885 a Olot i comarca», a *Annals* 1988 del P.E.H.O.C.